

УДК 347.19

Цивільне право і цивільний процес

Кацюба Карина Валеріївна

асистент кафедри цивільного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кацюба Карина Валерьевна

ассистент кафедры гражданского права

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

Katsiuba Karina

Assistant of the Department of Civil Law

Yaroslav Mudryi National Law University

Конюхова Марія Олександрівна

студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Конюхова Мария Александровна

студентка Института прокуратуры и криминальной юстиции

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Koniukhova Mariia

Student of the Institute of Prosecution and Criminal Justice

Yaroslav Mudryi National Law University

Мельник Максим Ярославович

студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Мельник Максим Ярославович

студентка Института прокуратуры и криминальной юстиции

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Melnyk Maksym

Student of the Institute of Prosecution and Criminal Justice

Yaroslav Mudryi National Law University

**ОСНОВНА (СТАТУТНА) ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ
НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВ: ПОНЯТТЯ ТА ЇХ
СПІВВІДНОШЕННЯ**

**ОСНОВНАЯ (УСТАВНАЯ) И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКАЯ
ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НЕПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ
ТОВАРИЩЕСТВ: ПОНЯТИЕ И ИХ СООТНОШЕНИЕ**

**MAIN (AUTHORIZED) AND BUSINESS ACTIVITY OF NON-
ENTREPRENEURIAL COMPANIES: CONCEPT AND THEIR
CORRELATION**

Анотація. Сучасний світ неможливо уявити без існування юридичних осіб, оскільки це досить зручний спосіб здійснення підприємницької діяльності. Це пов'язано з тим, що така юридична особа здійснює діяльність від власного імені та несе відповідальність власним, відокремленим майном. Необхідність дослідження непідприємницьких товариств пов'язана саме з можливістю їх участі в цих відносинах. Такі юридичні особи мають спеціальну правосуб'єктність і поряд з основною статутною діяльністю можуть займатися підприємницькою діяльністю, яка не суперечить меті їх створення, лише для забезпечення свого існування. У сучасних умовах ця обставина має значення, оскільки надає можливість створювати матеріальну базу для здійснення основної статутної діяльності непідприємницьких товариств, для більш інтенсивної та плідної реалізації своїх статутних цілей.

Необхідність надання непідприємницьким товариствам права юридичної особи обґрунтовується по-різному: потребою здійснення господарської діяльності, матеріального забезпечення, участі у товарних відносинах. Отже, можна одностайно погодитись із тим, що непідприємницькі товариства можуть здійснювати підприємницьку діяльність лише для забезпечення свого існування та задоволення певних

альтруїстичних потреб невизначеного кола осіб, або визначеного, але тільки в тому випадку, якщо це безпосередньо дозволено законодавством.

Автори розглянули особливості здійснення підприємницької діяльності непідприємницькими товариствами для забезпечення свого існування і виконання основної (статутної) діяльності зокрема на прикладі релігійних організацій, ОСББ. У даній статті зроблено висновок про необхідність передбачити заборону розподілу отриманого прибутку від підприємницької діяльності для таких товариств у спеціальному законодавстві, яке регулює їх діяльність.

Ключові слова: *юридичні особи, непідприємницькі товариства, правосуб'єктність непідприємницьких товариств, спеціальна правосуб'єктність, релігійні організації, ОСББ.*

Аннотація. *Современный мир невозможно представить без существования юридических лиц, поскольку это довольно удобный способ осуществления предпринимательской деятельности. Это связано с тем, что такое юридическое лицо осуществляет деятельность от своего имени и несет ответственность собственным, обособленным имуществом. Необходимость исследования непредпринимательских товариществ связана именно с возможностью их участия в этих отношениях. Такие юридические лица имеют специальную правосубъектность и наряду с основной уставной деятельностью могут заниматься предпринимательской деятельностью, не противоречащей цели их создания, только для обеспечения своего существования. В современных условиях это обстоятельство имеет значение, поскольку позволяет создавать материальную базу для осуществления основной уставной деятельности непредпринимательских товариществ, для более интенсивной и плодотворной реализации своих уставных целей.*

Необходимость предоставления непредпринимательским товариществам права юридического лица обосновывается по-разному:

необходимостью осуществления хозяйственной деятельности, материального обеспечения, участия в товарных отношениях. Итак, можно единодушно согласиться с тем, что непредпринимательские товарищества могут осуществлять предпринимательскую деятельность лишь для обеспечения своего существования и удовлетворения определенных альтруистических потребностей неопределенного круга лиц или определенного, но только в том случае, если это непосредственно разрешено законодательством.

Авторы рассмотрели особенности осуществления предпринимательской деятельности непредпринимательскими товариществами для обеспечения своего существования и выполнения основной (уставной) деятельности в частности на примере религиозных организаций, ОСМД. В данной статье сделан вывод о необходимости предусмотреть запрет распределения полученной прибыли от предпринимательской деятельности для таких товариществ в специальном законодательстве, регулирующем их деятельность.

Ключевые слова: *юридические лица, непредпринимательские товарищества, правосубъектность непредпринимательских товариществ, специальная правосубъектность, религиозные организации, ОСМД.*

Summary. *The modern world is impossible to imagine without the existence of legal entities, as it is a very convenient way to do business. This is due to the fact that such a legal entity carries out activities on its own behalf and is responsible for its own, separate property. The need to study non-profit associations is related to the possibility of their participation in this relationship. Such legal entities have a special legal personality and, in addition to their main statutory activities, may engage in entrepreneurial activities that do not contradict the purpose of their creation, only to ensure their existence. In modern conditions, this fact is important because it provides an opportunity to*

create a material basis for the main statutory activities of non-profit companies, for more intensive and fruitful implementation of their statutory goals.

The need to provide non-profit organizations with the right of a legal entity is justified in different ways: the need for economic activity, material support, participation in trade relations. Thus, it can be unanimously agreed that non-entrepreneurial companies can carry out business activities only to ensure their existence and meet certain altruistic needs of an indefinite circle of persons, or a certain, but only if it is directly permitted by law.

The authors considered the peculiarities of business activities by non-entrepreneurial societies to ensure their existence and implementation of the main (statutory) activities, in particular on the example of religious organizations, condominiums. This article concludes that it is necessary to provide for a ban on the distribution of profits from business activities for such companies in special legislation governing their activities.

Key words: *legal entities, legal personality of non-entrepreneurial legal entities, special legal personality, religious organizations, condominiums.*

Постановка проблеми. Необхідно дослідити межі здійснення основної статутної діяльності непідприємницьких товариств та порядок здійснення підприємницької діяльності для задоволення їх основної мети. Для вирішення питання можливості участі непідприємницьких товариств у цивільно-правових відносинах, потрібно визначити вид їх правоздатності, оскільки існує неоднакова практика з цього питання. Саме це вирішує можливість участі таких товариств у цивільному обороті та можливість самостійно нести відповідальність своїм майном.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. При дослідженні матеріалу для наукової статті були проаналізовані публікації багатьох науковців, які досліджували проблематику юридичних осіб і непідприємницьких товариств зокрема. Це були такі автори, як І.М.

Кучеренко [1], І.М. Капталан [2], В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженко [4], Ю.О. Заїка [5], В. І. Борисова [6], В. Ф. Піддубна [7], В.М. Зубар [9], В.Д. Фролов [10], І.В. Спасибо-Фатєєва [11], В.В. Сергієнко [12].

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження особливостей таких юридичних осіб, як непідприємницькі товариства, які дають їм можливість бути учасниками цивільно-правових відносин, та дослідження меж здійснення ними основної статутної та підприємницької діяльності. Також виникає необхідність аналізу суперечливої практики та викладення особистої позиції з даного питання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) товариство є організаційно-правовою формою юридичної особи. Товариством є організація, створена шляхом об'єднання осіб (учасників), які мають право участі у цьому товаристві.

Науковці зазначають, що характеризуючи юридичні особи, ми, як правило, звертаємо увагу на загально прийнятий розподіл товариств на підприємницькі та непідприємницькі. Але у більш ранніх вітчизняних цивільних кодексах такий поділ був відсутній: ні Цивільний кодекс УСРР 1922 р., ні Цивільний кодекс УРСР 1963 р. не поділяли юридичні особи на підприємницькі та непідприємницькі. Однак ще з часів існування римського права з'ясовувалися перші відмінності цілей створення юридичних осіб, одні з яких задовольняли тільки власні потреби засновників, а інші створювалися для досягнення певних суспільно-корисних, альтруїстичних цілей [2, с. 412].

Згідно статті 85 та 86 ЦК України [3], непідприємницькими товариствами вважаються товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками. Непідприємницькі товариства (сільськогосподарські кооперативи та сільськогосподарські кооперативні об'єднання, що діють без мети

одержання прибутку, інші кооперативи, крім виробничих, об'єднання громадян тощо) та установи можуть, поряд з основною діяльністю, займатися підприємницькою діяльністю, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню.

Як суб'єкти цивільного права, непідприємницькі товариства наділені правосуб'єктністю (право – та дієздатністю), тобто можуть мати цивільні права і обов'язки і набувати їх для себе своїми діями. Правоздатність разом з дієздатністю виникає з моменту їх створення – тобто з моменту реєстрації у державних органах і припиняється з моменту внесення запису до Єдиного державного реєстру про припинення юридичної особи. Презюмується, що всі юридичні особи, в тому числі непідприємницькі товариства, наділені загальною правоздатністю, тобто можуть мати ті ж самі права і обов'язки, що і фізичні особи, крім тих, які за своєю природою належать лише людині. Щодо дієздатності, варто зазначити, що окремими видами діяльності юридичні особи можуть займатися лише після отримання спеціального дозволу на зайняття такою діяльністю (ліцензії). Але останнє торкається лише підприємницьких товариств і повинно йтися про звуження правоздатності. Необхідно зазначити, що непідприємницькі товариства, межі діяльності яких чітко визначені в статуті чи інших установчих документах, наділені спеціальною (цільовою) правоздатністю і не можуть виходити за її межі. Якщо ж в установчих документах не визначено меж такої діяльності, то у такому випадку юридична особа наділена загальною правоздатністю. Традиційно в доктрині цивільного права принцип спеціальної правосуб'єктності полягає в тому, що юридичні особи, які наділяються нею, можуть здійснювати тільки ті юридичні дії, які відповідають меті їх діяльності, що передбачена в статуті або іншому установчому документі, та нести пов'язані з цією діяльністю обов'язки. Однак у дослідженнях деяких науковців містяться певні суперечності

щодо цього положення. Зокрема В.Ф. Піддубна зазначає, що на відміну від підприємницьких, непідприємницькі товариства не є професійними учасниками майнових відносин і створюються для досягнення певної мети і тому ці товариства повинні бути наділені спеціальною правоздатністю, оскільки вони можуть здійснювати лише ті дії, які спрямовані на досягнення такої мети [8, с. 102]. Зокрема благодійні фонди та релігійні організації можуть використовувати майно лише для досягнення цілей, передбачених їх установчими документами. З таким положенням варто погодитись, оскільки не всі юридичні особи приватного права мають загальну цивільну правоздатність. Це пов'язано з тим, що непідприємницькі товариства створюються для досягнення певної мети і надання їм загальної правоздатності буде неодмінно суперечити цільовому характеру їх діяльності. Наприклад, як влучно зазначала В.Ф. Піддубна, згідно із статтею 7 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», релігійні організації в Україні утворюються з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діють відповідно до своєї ієрархічної та інституційної структури, обирають, призначають і замінюють персонал згідно із своїми статутами (положеннями) [8]. Саме це і виступає напрямком основної статутної діяльності такого непідприємницького товариства, як релігійні організації. Однак, на думку В.М. Зубара усі юридичні особи приватного права наділені загальною цивільною правоздатністю, а юридичні особи публічного права – спеціальною. Це пов'язано з тим, що для юридичних осіб приватного права здійснення певних видів діяльності є правом, то для певних видів юридичних осіб публічного права така діяльність є обов'язком [9, с. 305]. З таким положенням можна погодитись лише частково, оскільки не враховані особливості саме непідприємницьких товариств, які на нашу думку мають спеціальну правоздатність. Адже під спеціальною правоздатністю розуміється наявність у юридичної особи

таких прав та обов'язків, які відповідають цілям і завданням її діяльності. В.І. Борисова з цього приводу зазначає, що надання непідприємницьким товариствам можливості здійснення підприємницької діяльності зовсім не означає, що таким чином їх правоздатність має бути загальною (універсальною), бо, по-перше, не всі з них взагалі зможуть займатися підприємницькою діяльністю, а, по-друге, якщо це й відбудеться, то ця діяльність повинна, перш за все, узгоджуватися (підпорядковуватися) з метою створення такої юридичної особи, а прибуток від такої діяльності повинен спрямовуватися тільки на розвиток і функціонування цієї організації і не може бути розподілений між її засновниками [6, с. 160].

Вище зазначалося, що юридичні особи набувають дієздатність з моменту отримання правоздатності, тобто з моменту створення такої юридичної особи та її реєстрації, та набувають для себе прав і обов'язків через свої органи, які діють відповідно до закону та установчих документів. Орган або особа, яка за законом чи установчими документами юридичної особи виступає від її імені, зобов'язана діяти в інтересах юридичної особи, добросовісно і розумно та не перевищувати своїх повноважень. В.Д. Фролов у своєму авторефераті до дисертації аналізував процес виникнення правочиноздатності юридичної особи і виходив з того, що цивільна правоздатність юридичної особи виникає з моменту створення юридичної особи. Він зазначає, що вираз «створення юридичної особи» у цьому випадку слід тлумачити широко, маючи на увазі не тільки її заснування і виникнення на цій основі цивільної правоздатності юридичної особи, але також і її реорганізацію, коли фактично йдеться про перетворення останньої. Це пов'язано з тим, що при реорганізації (крім виділу), утворюється також нова юридична особа, наділена власною цивільною правосуб'єктністю. Друге уточнення стосується того, що у ЦК України фактично розрізняються «процес створення» юридичної особи і «державна реєстрація» юридичної особи. Вже після створення юридичної

особи вона має бути зареєстрованою, а відтак набуває правоздатності (правосуб'єктності) у повному обсязі. Проте, правосуб'єктність і правочиноздатність, на думку автора, можуть виникати неодноразово, про що свідчить правило частини 4 ст. 96 ЦК України, яким допускається відповідальність юридичної особи по зобов'язанням, вчиненим її учасниками (засновниками) у процесі створення цієї юридичної особи. Сказаним і зумовлюється доцільність розрізнення при визначенні моменту виникнення правочиноздатності організації: 1) етапу створення (процесу створення) юридичної особи; 2) державної реєстрації юридичної особи як завершального етапу її виникнення [10].

ЦК України передбачає, що непідприємницькі товариства можуть поряд зі своєю основною займатися підприємницькою діяльністю, тобто здійснювати діяльність, спрямовану на систематичне отримання прибутку. Але така діяльність допускається за таких умов: 1) якщо вона не заборонена законом для даної юридичної особи або для даного виду юридичних осіб; 2) якщо ця діяльність відповідає меті, для якої була створена юридична особа, та сприяє її досягненню; 3) отримання прибутку не повинно виступати головною метою діяльності такого товариства, а лише має забезпечувати матеріальну можливість здійснення основної діяльності такої юридичної особи (досягнення соціальних, благодійних, культурних, освітніх, наукових і інших цілей); 4) засновники непідприємницького товариства не вправі розподіляти між собою прибуток отриманий від діяльності, оскільки прибуток має бути спрямований на розвиток і функціонування такої юридичної особи (з цього правила є виключення, так споживчі товариства та кредитні спілки згідно чинного законодавства мають право на визначену частку у майні і право на частку доходу від їх діяльності) [7, с. 103]. Слід зазначити, що непідприємницькі товариства повинні мати право здійснення підприємницької діяльності за умови служіння досягненню основних

цілей, заради яких було створено, і відповідно до цих цілей. Таким чином, підприємницька діяльність повинна носити виключно допоміжний характер. Однак для них необхідно на законодавчому рівні встановити пряму заборону розподілу отриманого прибутку між учасниками. Весь прибуток непідприємницького товариства повинний бути спрямований виключно на досягнення конкретних суспільно корисних цілей, закріплених в статуті. На думку авторів, таку заборону доцільно накласти на будь-які надходження, які отримує непідприємницьке товариство. Зокрема І.В. Спасибо-Фатєєва зазначає про те, що досить складно встановити межу між видами товариств саме через те, що ст. 86 ЦК України дозволяє непідприємницьким товариствам поряд зі своєю основною діяльністю здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню, однак прибуток непідприємницьких товариств не може розподілятися між їх учасниками [11, с. 75]. Також виникають певні складнощі через багатоманітність назв непідприємницьких товариств. Крім товариств, це і громади (наприклад, релігійні), управління і центри, братства (так само, релігійні), місії, заклади (релігійні, духовні, навчальні, медичні тощо), партії (політичні), спілки (професійні), ліги, союзи, органи тощо. Окремі організації містять специфічну назву без зазначення певної організаційно-правової форми (наприклад, монастир, університет, бібліотека, лікарня). Одні не містять жодної специфічної назви, обмежуючись лише вказівкою на сферу діяльності (благодійні організації). Інші, навпаки, судячи з назви, належать до класифікованих організацій (споживчі товариства, кооперативи). Тож, з назви однієї юридичної особи далеко не завжди випливає одноманітний статус з іншою з такою ж назвою (окрім споживчих, банківських і страхових спілок, якими є саме об'єднання певних організацій, існують також кредитні спілки, засновані фізичними особами) [11, с. 77]. І.М.

Кучеренко зазначає про те, що сучасне законодавство України в деяких випадках обмежує право на отримання прибутку для учасників підприємницьких товариств і навпаки, надає таке право учасникам непідприємницьких товариств. Так, ст. 86 ЦК України відносить до непідприємницьких товариств споживчі кооперативи. Але відповідно до ст.ст. 6 та 12 ЗУ «Про споживчу кооперацію» члени споживчих товариств мають право отримувати прибуток. Водночас акціонерні товариства є підприємницькими товариствами, але фондова біржа, яка створюється у формі акціонерного товариства, є організацією, що створюється без мети отримання прибутку (ст. 33 ЗУ «Про цінні папери і фондову біржу») [1, с. 24].

Особливості непідприємницьких товариств, межі їх основної статутної та підприємницької діяльності можна розглянути на влучному прикладі об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (далі – ОСББ), які задовольняє інтереси його членів. У статті 385 ЦК України зазначено, що власники квартир та нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку (будинках) для забезпечення експлуатації такого будинку (будинків), користування квартирами та нежитловими приміщеннями та управління, утримання і використання спільного майна багатоквартирного будинку (будинків) можуть створювати об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (будинків). Таке об'єднання є юридичною особою, що створюється та діє відповідно до закону та статуту [3]. ОСББ в першу чергу створюється для задоволення потреб самих учасників такого непідприємницького товариства [13, с. 76].

В.В. Сергієнко визначив, що ОСББ є непідприємницькою юридичною особою, яка існує лише за рахунок відрахувань членів ОСББ, тому дієздатність такої юридичної особи обмежена та залежить від волі членів ОСББ [12, с. 299]. І.М. Кучеренко зазначає, що ЗУ «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» (далі – Закон про ОСББ) надає

право ОСББ створювати асоціації власників жилих будинків для представлення спільних інтересів об'єднань [1, с. 247]. Загальні збори членів ОСББ мають право делегувати асоціації, до якої вони входять, частину повноважень власних органів управління, включаючи повноваження по управлінню неподільним та загальним майном житлового комплексу асоціації. Метою такого об'єднання є спільна експлуатація жилого будинку.

Отже, при розмежуванні підприємницьких та непідприємницьких товариств повинно йтися про мету його створення. Якщо підприємницьке товариство створюється для отримання прибутку, то метою створення непідприємницького товариства є досягнення соціальних, культурних, освітніх, благодійних, наукових та інших суспільно-корисних цілей [13, с. 76]. В самому Законі про ОСББ у статті 4 зазначено, що *метою* створення ОСББ є забезпечення і захист прав співвласників та дотримання їхніх обов'язків, належне утримання та використання спільного майна, забезпечення своєчасного надходження коштів для сплати всіх платежів, передбачених законодавством та статутними документами. Об'єднання створюється як непідприємницьке товариство для здійснення функцій, визначених законом [14]. Зазначено, що *основна статутна діяльність* об'єднання полягає у здійсненні функцій, що забезпечують реалізацію прав співвласників на володіння та користування спільним майном співвласників, належне утримання багатоквартирного будинку та прибудинкової території, сприяння співвласникам в отриманні житлово-комунальних та інших послуг належної якості за обґрунтованими цінами та виконання ними своїх зобов'язань, пов'язаних з діяльністю об'єднання. Господарче забезпечення діяльності об'єднання може здійснюватися власними силами об'єднання (шляхом самозабезпечення) або шляхом залучення на договірних засадах суб'єктів господарювання. На підтвердження того, що ОСББ є юридичною особою у формі

непідприємницького товариства, у цій же статті зазначено про те, що ОСББ є неприбутковою організацією і не має на меті одержання прибутку для його розподілу між співвласниками. Доцільно було б додати ще й заборону цього розподілу. Об'єднання відповідає за своїми зобов'язаннями коштами і майном об'єднання, від свого імені набуває майнові і немайнові права та обов'язки, виступає позивачем та відповідачем у суді. Об'єднання не несе відповідальності за зобов'язаннями співвласників. Як і будь яка юридична особа приватного права, ОСББ має власне майно, яке утворюється з: майна, переданого йому співвласниками у власність; одержаних доходів; іншого майна, набутого на підставах, не заборонених законом.

Тож, як і будь-яке підприємницьке товариство, ОСББ поряд зі своєю основною статутною діяльністю може займатись підприємницькою діяльністю за умови, що така діяльність не суперечить меті його створення і прибуток не розподіляється між співвласниками такого об'єднання. Критерії визначення відповідності або невідповідності тієї або іншої діяльності цілям створення підприємницького товариства законодавчо не встановлені [13]. Очевидно, що відповідними цілями створення підприємницького товариства є, насамперед, діяльність, яка цю мету безпосередньо реалізує. Закон визначає такі види основної статутної діяльності ОСББ: керування, обслуговування, експлуатація і ремонт нерухомого майна в об'єднанні; будівництво додаткових приміщень та об'єктів спільного майна об'єднання; здача в оренду нерухомого майна, що входить до складу об'єднання й перебуває у власності товариства, що фактично можна також віднести до господарської діяльності даної особи. Аналізуючи статтю 16 Закону про ОСББ, можна зробити висновок, що ОСББ може отримувати кошти зокрема від встановлення сервітутів та здачі в оренду допоміжних приміщень й іншого спільного майна багатоквартирного будинку [14]. Закон надає право об'єднанням

здійснювати господарську діяльність для забезпечення власних потреб безпосередньо або шляхом укладення договорів з фізичними або юридичними особами, наприклад передачу в оренду приміщень і отримання від цього прибутку, але від цього об'єднання не набуває статусу підприємницького товариства, оскільки ЦК України надає право непідприємницьким товариствам поряд зі своєю основною діяльністю здійснювати підприємницьку діяльність (тобто отримувати прибуток), якщо інше не встановлено законом [15, с. 56]. Натомість, у статті 21 Закону про ОСББ зазначено, що кошти ОСББ, поміж іншим, формуються з: коштів, отриманих об'єднанням у результаті здавання в оренду допоміжних приміщень й іншого спільного майна багатоквартирного будинку; пасивних доходів; доходів від діяльності заснованих об'єднанням юридичних осіб, що спрямовуються на виконання статутних цілей об'єднання; коштів, отриманих з інших джерел, що спрямовуються на виконання статутних цілей об'єднання. Тобто, можна зробити своєрідний висновок про те, що безпосередньо статті вищезгаданого Закону допускають здійснення поряд із основною статутною діяльністю ОСББ ще й підприємницької діяльності, для спрямування отриманих коштів на виконання визначених у статуті завдань.

Як у статті 4 Закону про ОСББ зазначено, що об'єднання є непідприємницьким товариством і не має на меті одержання прибутку для його розподілу між співвласниками, так і у статті 1 ЗУ «Про громадські об'єднання» вказано, що громадське об'єднання зі статусом юридичної особи є непідприємницьким товариством, основною метою якого не є одержання прибутку. Вважаємо, що доцільно було б у законах передбачити пряму заборону розподілу прибутку, окрім як для розподілу з метою забезпечення основної статутної діяльності таких непідприємницьких товариств [14; 16]. Зокрема у Податковому кодексі України (далі – ПК України) зазначено у статті 133.4., що не є платниками

податку неприбуткові підприємства, установи та організації у порядку та на умовах, встановлених цим пунктом. Для цього неприбуткове підприємство, установа або організація має відповідати вимогам, передбаченим у статті 133.4.1. ПК України, а зокрема установчі документи мають містити заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників у розумінні Цивільного кодексу України), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб [17]. Для цілей цього абзацу не вважається розподілом отриманих доходів (прибутків) фінансування видатків, визначених підпунктом 133.4.2 цього пункту. Отже, доцільно було б згадати про таку заборону розподілу прибутку безпосередньо у спеціальних законах, які були зазначені попередньо. У статті 133.4.6. ПК України прямо вказано, що до неприбуткових організацій, що відповідають вимогам цього пункту і не є платниками податку, зокрема, можуть бути віднесені: бюджетні установи; громадські об'єднання, політичні партії, творчі спілки, релігійні організації, благодійні організації, пенсійні фонди; спілки, асоціації та інші об'єднання юридичних осіб; житлово-будівельні кооперативи (з першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому відповідно до закону здійснено прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом житлового будинку і такий житловий будинок споруджувався або придбавався житлово-будівельним (житловим) кооперативом), дачні (дачно-будівельні), садівничі та гаражні (гаражно-будівельні) кооперативи (товариства); об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, асоціації власників жилих будинків; професійні спілки, їх об'єднання та організації профспілок, а також організації роботодавців та їх об'єднання; сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, кооперативні об'єднання сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; інші юридичні особи,

діяльність яких відповідає вимогам цього пункту. У листі Міністерства фінансів України від 06.02.2019 № 11210-09-5/3214 Державній фіскальній службі, було зроблено висновок, що положення ПК України не обмежують можливість здійснення громадськими об'єднаннями, які є неприбутковими організаціями для цілей оподаткування податком на прибуток підприємств, підприємницької діяльності для досягнення мети, заради якої вони були створені, а саме виключно для фінансування видатків на утримання такої неприбуткової організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами [18].

Висновки. Отже, проаналізувавши правосуб'єктність юридичних осіб можемо зазначити, що незважаючи на правову природу непідприємницьких товариств, вони можуть поряд зі своєю основною діяльністю займатися підприємницькою діяльністю. Але така діяльність повинна відповідати наступним умовам: відповідна діяльність не повинна бути забороненою законом для даної юридичної особи або для даного виду юридичних осіб; ця діяльність повинна відповідати меті, для якої була створена юридична особа, та сприяє її досягненню; отримання прибутку не повинно виступати головною метою діяльності такого товариства, а лише має забезпечувати матеріальну можливість здійснення основної діяльності такої юридичної особи; засновники непідприємницького товариства не вправі розподіляти між собою прибуток отриманий від діяльності, оскільки прибуток має бути спрямований на розвиток і функціонування такої юридичної особи.

Література

1. Кучеренко І.М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права. Київ : ІДіП, ДП "Юридичне видавництво "Аста", 2004. 328 с.

2. Капталан І.М. Поняття непідприємницьких товариств // Актуальні проблеми держави і права. 2011. Випуск 59. С. 410-415.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2003. №40. Ст. 356.
4. Правознавство : Підручник / В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженко, С. І. Шимон та ін.; За заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. Київ : КНЕУ, 2003. 767 с.
5. Заїка Ю.О. Українське цивільне право : Навчальний посібник. Київ. Істина, 2005. 312 с.
6. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Харків : Право, 2011. Т. 1. 656 с.
7. Піддубна В. Ф. Поняття та ознаки непідприємницьких юридичних осіб / В. Ф. Піддубна // Сучасні проблеми цивілістики : матеріали «круглого столу», присвяч. пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова, 20 груд. 2013 р. Харків, 2014. С. 100–106. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/7899>
8. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23.04.1991 р. № 987-ХІІ // Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. №25. Ст. 283.
9. Зубар В.М. Участь юридичних осіб публічного права у цивільних правовідносинах. Молодий вчений. 2016. № 11 (38). С. 304-307.
10. Фролов В.Д. Правочиноздатність юридичної особи та її здійснення за цивільним законодавством України (цивілістичний аспект): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / В.Д. Фролов ; Одес. нац. юрид. акад. Одеса, 2004. 20 с.

11. Спасибо-Фатєєва І.В. Юридичні особи за Цивільним кодексом України. Право України. 2014. № 2. С. 70-79. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/6093>
12. Сергієнко В.В. Правове регулювання діяльності ОСББ при наданні житлово-комунальних послуг. Форум права. 2014. № 4. С. 297-301.
13. Кацюба К.В. Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків як вид непідприємницьких товариств // Право і суспільство. 2013. №6-2. С. 75-79.
14. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку : Закон України від 29.11.2001 р. № 2866-III // Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 10. Ст. 78.
15. Кучеренко, І. М. Деякі питання створення об'єднання співвласників багатоквартирного будинку // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2003. № 1. С. 56-61.
16. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 1. С. 2. Ст. 1.
17. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2011. №13. С. 556. Ст. 112.
18. Лист Міністерства фінансів України Державній податковій службі України від 06.02.2019 р. № 11210-09-5/3214. URL: http://www.visnuk.com.ua/uploads/assets/files/2019/Pdf/Minfin_list_11210_09_5_3214.pdf

References

1. Kucherenko I.M. Organizacijno-pravovi formi yuridichnih osib privatnogo prava. Kiyiv : IDiP, DP "Yuridichne vidavnistvo "Asta", 2004. 328 s.
2. Kartalan I.M. Ponyattya nepidpriyemnickih tovaristv // Aktualni problemi derzhavi i prava. 2011. Vipusk 59. S. 410-415.

3. Civilnij kodeks Ukrajini : Zakon Ukrajini vid 16.01.2003 r. № 435-IV // Verhovna Rada Ukrajini. Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrajini. 2003. №40. St. 356.
4. Pravo navstvo : pidruchnik / V. F. Oprishko, F. P. Shulzhenko, S. I. Shimon ta in.; Za zag. red. V. F. Oprishka, F. P. Shulzhenka. Kiyiv : KNEU, 2003. 767 s.
5. Zaika Yu.O. Ukrayinske civilne pravo : Navchalnij posibnik. Kiyiv. Istina, 2005. 312 s.
6. Civilne pravo : pidruchnik : u 2 t. / V. I. Borisova (ker. avt. kol.), L. M. Baranova, T. I. Byegova ta in. ; za red. V. I. Borisovoyi, I. V. Spasibo-Fatyeyevoyi, V. L. Yarockogo. – Harkiv : Pravo, 2011. T. 1. 656 s.
7. Piddubna V. F. Ponyattya ta oznaki nepidpriyemnickih yuridichnih osib / V. F. Piddubna // Suchasni problemi civilistiki : materialy «kruglogo stolu», prisvyach. pam'yati prof. Chingizhana Nufatovicha Azimova, 20 grud. 2013 r. Harkiv, 2014. S. 100–106. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/7899>
8. Pro svobodu sovisti ta religijni organizaciyi : Zakon Ukrajini vid 23.04.1991 r. № 987-XII // Verhovna Rada Ukrayinskoyi Radyanskoyi Socialistichnoyi Respubliki. Vidomosti Verhovnoyi Radi URSR. 1991. №25. St. 283.
9. Zubar V.M. Uchast yuridichnih osib publicnogo prava u civilnih pravovidnosinah. Molodij vchenij. 2016. № 11 (38). S. 304-307.
10. Frolov V.D. Pravochinozdatnist yuridichnoyi osobi ta yiyi zdiysnennya za civilnim zakonodavstvom Ukrajini (civilistichnij aspekt): Avtoref. dis... kand. yurid. nauk: 12.00.03 / V.D. Frolov ; Odes. nac. yurid. akad. Odesa, 2004. 20 s.
11. Spasibo-Fatyeyeva I.V. Yuridichni osobi za Civilnim kodeksom Ukrajini. Pravo Ukrajini. 2014. № 2. S. 70-79. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/6093>

12. Sergiyenko V.V. Pravove reguluvannya diyalnosti OSBB pri nadanni zhitlovo-komunalnih poslug. Forum prava. 2014. № 4. S. 297-301.
13. Kacyuba K.V. Ob'yednannya spivvlasnikiv bagatokvartirnih budinkiv yak vid nepidpriyemnickih tovaristv // Pravo i suspilstvo. 2013. №6-2. S. 75-79.
14. Pro ob'yednannya spivvlasnikiv bagatokvartirnogo budinku : Zakon Ukrayini vid 29.11.2001 r. № 2866-III // Verhovna Rada Ukrayini. Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini. 2002. № 10. St. 78.
15. Kucherenko, I. M. Deyaki pitannya stvorenniya ob'yednannya spivvlasnikiv bagatokvartirnogo budinku // Visnik Hmelnickogo institutu regionalnogo upravlinnya ta prava. 2003. № 1. S. 56-61.
16. Pro gromadski ob'yednannya : Zakon Ukrayini vid 22.03.2012 r. № 4572-VI / Verhovna Rada Ukrayini. Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini. 2013. № 1. S. 2. St. 1.
17. Podatkovij kodeks Ukrayini : Zakon Ukrayini vid 02.12.2010 r. № 2755-VI / Verhovna Rada Ukrayini. Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini. 2011. №13. S. 556. St. 112.
18. List Ministerstva finansiv Ukrayini Derzhavnij podatkovij sluzhbi Ukrayini vid 06.02.2019 r. № 11210-09-5/3214. URL: http://www.visnuk.com.ua/uploads/assets/files/2019/Pdf/Minfin_list_11210_09_5_3214.pdf